

**Міністерство внутрішніх справ України
Одеський державний університет внутрішніх справ**

**Роль та місце правоохоронних органів
у розбудові демократичної правової держави**

**Матеріали
XII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції**

26 березня 2020 року

УДК 351.74
Р68

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демокра-
Р68 тичної правової держави: матеріали XII міжнар. наук.-практ.
інтернет-конф., м. Одеса, 26 березня 2020 р. Одеса: ОДУВС,
2020. 268 с.
УДК 351.74

ЗЛОЧИННІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ: ОСНОВНІ ШЛЯХИ ТА ЗАСОБИ ЗАПОБІГАННЯ

Майбутнє України як правової європейської інтегрованої держави залежить від реалій сьогодення. Радикальні перетворення в політичних, соціальних, економічних, ідеологічних умовах і в суспільній свідомості громадян України, які привнесли в суспільне життя чимало позитивного, призвели водночас і до загострення суперечностей у молодіжному середовищі. Уміння їх вичленовувати, розуміти детермінацію і взаємопов'язаність, передбачати шляхи їх розв'язання в інтересах молоді на державному (у загальній і молодіжній політиці держави), фаховому (зусиллями спеціалістів) та індивідуальному рівнях (зусиллями самих молодих людей) значною мірою могло б поліпшити їх становище в державі й можливості для її соціально-життєвого самовизначення, інтелектуального, морального й фізичного розвитку, реалізації творчого потенціалу в інтересах як власних, так і України загалом [9; 10].

Розкриваючи кримінологічну характеристику детермінації злочинності неповнолітніх, насамперед слід приділяти увагу тим негативним явищам та процесам (на мікро- рівні), які відбуваються у суспільстві з урахуванням спеціального соціального статусу неповнолітніх та їх соціально-психологічної характеристики [3, с. 212-214; 7, с. 253-254; 8, с. 106].

Злочинність неповнолітніх на сучасному етапі розвитку держави є проявом не тільки недоліків виховання на всіх рівнях (родинного, шкільного, в трудових колективах тощо), а і однією з найгостріших проблем сьогодення, що впливає по суті на всі сторони суспільного життя й, зокрема, створює безпосередню загрозу проведенню економічних і політичних перетворень, глибинних морально-психологічних суперечностей тощо. Фактором ж соціальної дестабілізації в нашому суспільстві, є стійке зростання злочинності (з урахуванням латентності). Численні дослідження показали, що переважна більшість правопорушників стає на злочинний шлях саме в неповнолітньому віці. Викорінення причин цього значною мірою сприятиме зменшенню рівня злочинів та його стану, вчинюваних не лише неповнолітніми, але й дорослими [6, с. 227-229].

Нажаль, подолання зазначених недоліків держава здійснює не у повному обсязі. Так, нормативно-правові акти, які розроблені на належному правотворчому рівні (слід відмітити позитивні результати такої законотворчої діяльності) щодо запобігання правопорушень серед неповнолітніх, зазвичай і залишаються на папері, а їх виконання належним чином не контролюється [6, с. 230-231]. Передусім запобіжні заходи не забезпечуються необхідним персоналом, матеріально-технічними та іншими необхідними ресурсами [2; 4, с. 259-260]. Одним з прикладів, є безконтрольність продажу неповнолітнім тютюнових та алкогольних виробів, доступність щодо придбання наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та їх аналогів. Як відомо, стан сп'яніння (алкогольний чи наркотичний) є однією з причин вчинення злочину, здебільшого тяжкого або особливо тяжкого [1, с. 136]. Першочергової уваги потребує розробка і впровадження потужних національних програм антипропаганди тютюнопаління, вживання алкогольних напоїв, наркотиків, яких поки що немає в державі [9; 10]. Це ще раз доводить про певні припущення держави, щодо вирішення проблем неповнолітніх (освіта, виховання, соціальна зайнятість, організація дозвілля, професійна підготовка тощо). В цих умовах родина залишається майже єдиним суб'єктом профілактично-виховної роботи з підлітками.

Таким чином, загальною обставиною злочинності неповнолітніх є стійка антисоціальна спрямованість, яка у взаємозв'язку з психофізіологічними особливостями і соціально-економічними та іншими умовами життєдіяльності суспільства у певній конкретній життєвій ситуації зумовлюють їх поведінку на вчинення злочину [6, с. 227-229].

Під запобіганням правопорушень серед неповнолітніх слід розуміти діяльність відповідних освітніх установ, громадських організацій, спеціальних служб та органів поліції, які спрямовані на виявлення і усунення причин та умов (детермінації) злочинності, які породжують та сприяють вчиненню неповнолітніми правопорушень, а також позитивний вплив на неповнолітніх, схильних до протиправної поведінки [6, с. 7, с. 253].

Зниження ефективності запобігання злочинності неповнолітніх в останні роки пов'язано з передчасною відмовою від старих форм роботи щодо створення нових.

На загально соціальному рівні запобігання злочинності неповнолітніх слід визначити комплекс організаційних заходів, які покращать можливості сімейного (родинного), шкільного, трудового виховання неповнолітніх, їх дозвілля, метою яких є орієнтація на пом'якшення, нейтралізацію або усунення тих недоліків і прогалин у загальній системі соціального виховання, умов життя неповнолітніх, тобто вирішення

гострих соціальних проблем, які найбільш часто провокують злочини у середовищі підростаючого покоління або сприяють їх вчиненню. Такі заходи є базовими для подальшого спеціально-кримінологічного та індивідуального запобігання [4, с. 259; 6, с. 229-231].

Основними і найважливішими заходами в залежності від об'єктів превентивного впливу є профілактична робота на індивідуальному рівні. Ці заходи надають можливість не допустити вчинення злочину саме з боку конкретної особи, від якої з великою ймовірністю слід очікувати його вчинення. Етапами такої діяльності є: рання, безпосередня, на стадії готування та замаху на злочин, а також рецидиву. Ці етапи спрямовані на те, щоб: 1) оздоровити середовище і надати допомогу неповнолітнім, які опинилися в несприятливих умовах життя та виховання, ще до того, як негативний вплив цих умов суттєво виявиться у поведінці цих осіб. Тобто, не допустити формування криміногенної спрямованості (рання профілактика); 2) не допустити переходу на злочинний шлях і забезпечити виправлення осіб із значним ступенем дезадаптації, які вчиняють правопорушення незлочинного характеру (безпосередня профілактика); 3) не допустити переходу на злочинний шлях і створити умови для виправлення (соціалізації) осіб, які систематично вчиняють такі правопорушення, характер і інтенсивність яких свідчать про вірогідність вчинення злочину у найближчому майбутньому (профілактичні заходи на стадії готування або замаху на злочин); 4) запобігання рецидиву, які вже вчинили злочин (рецидивна або посткримінальна профілактика); 5) послідовність та організованість реформування нової системи кримінальної (ювенальної) юстиції [3, с. 215; 5, с. 227-228; 6, с. 232-233; 8, с. 108-110; 9; 10].

Отже, за для успішної реалізації запобіжного впливу на злочинність неповнолітніх потрібна мобілізація усіх ресурсів – сім'ї, освітніх установ, громадських організацій, спеціальних служб та органів поліції. Основною ж умовою діяльності вказаних суб'єктів повинна стати відмова від формального виконання покладених на них функцій із профілактики девіантної поведінки і фонових явищ серед підлітків та запобігання можливих правопорушень з боку неповнолітніх [6, с. 233; 9; 10].

Література

1. Бузало П. М., Денисов С. Ф., Кириченко О. В. Кримінологія : Навч. пос. К. : Центр учбової літератури, 2007. 192 с.
2. Дубчак Л. Злочинність неповнолітніх як віддзеркалення недоліків шкільного та вузівського виховання / Л. Дубчак // Підприємництво, господарство і право. 2006. № 7. С. 46-50.
3. Кримінологія : Навч. посіб. / Ю. Ф. Іванов, О. М. Джужа. 2-ге вид., доповн. та перероб. К. : Вид. ПАЛИВОДА А. В. 2008. 292 с.
4. Кримінологія : Загальна та особлива частина [Підручник для студентів юрид. спец. вищ. навч. закладів] / І. М. Даньшин, В. В. Голіна, О. Г. Кальман, О. В. Лисодед; за ред. проф. І. М. Даньшина. Харків : Право, 2009. 288 с.
5. Кримінологія : Навчальний посібник / О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Г. Колоб та ін.; За заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О. М. Джужи. К. : Атіка, 2009. 312 с.
6. Кримінологія : підручник / А. М. Бабенко, О. Ю. Бусол, О. М. Костенко та ін. ; за заг. ред. Ю. В. Нікітіна, С. Ф. Денисова, Є. Л. Стрельцова. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків : Право, 2018. 416 с.
7. Кримінологія (Особлива частина) : навчальний посібник / Кол. авторів : Блага А. Б., Васильєв А. А., Давиденко Л. М. та ін.; за заг. ред. О. М. Литвинова; наук. ред. серії О. М. Бандурка. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2011. 347 с.
8. Курс кримінології : Особлива частина : Підручник : У 2 кн. / М. В. Корнієнко, Б. В. Романюк, І. М. Мельник та ін.; за заг. ред. О. М. Джужи. К. : Юрінком Інтер, 2001. 480 с.
9. Злочинність неповнолітніх: причини та шляхи запобігання (за даними дослідження у м. Харків) [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://cyberleninka.ru/article/n/zlochinnist-nepovnolitnih-prichini-ta-shlyahi-zapobigannya-za-danimi-doslidzhennya-u-m-harkovi>
10. Запобігання злочинності неповнолітніх [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mego.info/%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB/3-%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-%D0%BD%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%85>

Бєну І. В. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ДИТИНСТВА В УКРАЇНІ.....	214
Болтянська А. В., Плужник О. І. ДЕТЕРМІНАНТИ КІБЕЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ.....	215
Витяганець О. І. ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО.....	216
Воронцов А. В. ЗЛОЧИННІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ: ОСНОВНІ ШЛЯХИ ТА ЗАСОБИ ЗАПОБІГАННЯ.....	218
Говорова Г. В. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЕКОЛОГІЇ.....	220
Грищенко О. А. ДЕЯКІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРЕСИВНОЇ СИСТЕМИ ВИКОНАННЯ ТА ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В ІНСТИТУТАХ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	221
Даніч М. А., Плужник О. І. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОЛИВОСТІ ЗЛОЧИНЦЯ, ЯКИЙ МАЄ СЕКСУАЛЬНІ ВІДХИЛЕННЯ ДО ДІТЕЙ.....	222
Калянова О. Д. ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ НАУКОВИХ ЗНАНЬ У ФОРМУВАННІ БЛОКУ ДОКАЗОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ХОДІ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ..	223
Ковальова О., Усатя Г. ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ СУДОВО-БАЛІСТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ.....	225
Козловський В. Г. ОПРЕДЕЛЕНИЕ КРИТЕРИЕВ РАЗГРАНИЧЕНИЯ НАХОДКИ ОТ КРАЖИ И ПРИСВОЕНИЯ НАЙДЕННОЙ ВЕЩИ.....	227
Конопельський В. Я. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗВІЛЬНЕННЯ ЗАСУДЖЕНИХ ВІД ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ.....	229
Кулик Л. М., Ребрик О. О. КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ, ЯКИЙ ВЧИНЮЄ НАСИЛЬНИЦЬКІ ЗЛОЧИНИ.....	232
Кулик Л. М., Шульгіна М. А. ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ВЧИНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІМИ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ МОРАЛЬНОСТІ.....	234
Марченко О. А. РОЛЬ СЛІДЧОГО У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ЗАКОНОДАВЧІ ПРОГАЛИНИ.....	235
Меркулова В. О. ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗМІСТУ ТА СУТНОСТІ СИСТЕМНОГО МЕТОДУ ТАКОГО СТИМУЛЮЮЧОГО МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО ІНСТИТУТУ, ЯК ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	237
Поліщук Д. Г. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ФАЛЬСИФІКАЦІЮ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ.....	239
Резніченко Г. С. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ДО ЖІНОК, ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ, МОЖЛИВОСТІ ПРОЖИВАННЯ ЗА МЕЖАМИ ВИПРАВНОЇ КОЛОНІЇ.....	240
Романюк М. М. ТИПОЛОГІЯ ОСОБИ, ЗДАТНОЇ ВЧИНЯТИ СЕРІЙНІ ВБИВСТВА.....	242
Русавський В. О. ЩОДО КРИМІНАЛІЗАЦІЇ НАКЛЕПУ.....	244
Скиба В. Ю. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ.....	245
Старинець Є. А. ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ (ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ): ДЕЯКІ ЗАКОНОДАВЧІ ПРОБЛЕМИ.....	248
Топали Ю. В. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ.....	249
Фархадов Р. В. ЗЛОЧИННІСТЬ 90-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ В УКРАЇНІ.....	251